Historia miasta

2017-09-10 18:09 Nasze Miasto

Gdyby nie Bożogrobcy, może Chorzów by dzisiaj nie istniał... Późniejsze dzieje miasta ukształtowała historia kilku miejscowości.

Chorzów często nazywany jest "wsią bożogrobców". Dzieje dzisiejszego miasta są bowiem ściśle związane ze średniowiecznymi dziejami Zakonu Rycerzy Grobu Bożego w Jerozolimie. To do nich należała osada położona pod Bytomiem. Pewnym źródłem historycznym potwierdzającym jej istnienie jest dokument wydany w 24 czerwca 1257 roku przez Władysława, księcia opolskiego. Na mocy tego dokumentu bożogrobcy uzyskali prawo lokacji wsi. Od kilku lat, zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej, rocznica narodzin Chorzowa jest obchodzona jako "Święto Miasta". Wieś Chorzów, której zarządcą był klasztor, już na początku XIV wieku była dobrze zorganizowana. Istniał tu kościół i karczma. W piętnastym stuleciu zachodziły tu ważne przemiany gospodarcze, a w szesnastym zaczęto wydobywać rudy srebra, ołowiu i żelaza. Na przełomie XV i XVI wieku, za czasów proboszcza Błażeja Bronowskiego wzniesiono pierwszy kościół murowany, który spłonął w 1782 roku w dniu odpustu św. Marii Magdaleny. Trzy lata później wzniesiono nowy. Szczególnym dla rozwoju wsi był rok 1780. Wtedy właśnie proboszcz Ludwik Bojarski znalazł pokłady węgla kamiennego. W ślad za tym odkryciem powstała kopalnia "Księżna Jadwiga", należąca do chorzowskiej parafii, a na początku XIX wieku mała huta cynku "Pokój". W 1810 roku na mocy zarządzenia Fryderyka Wilhelma III wszystkie majątki klasztorne przeszły na własność państwa pruskiego, a z zakon uległ sekularyzacji. Po bożogrobcach w Chorzowie pozostał ślad w herbie miasta - połowa podwójnego krzyża - godło bożogrobców, które widnieje obok połowy orła piastowskiego.

Teren dzisiejszego miasta, oprócz wsi Chorzów (obecnie jest to dzielnica Chorzów Stary), w XIX wieku tworzyły: Nowe Hajduki, Wielkie Hajduki, Maciejkowice i miasto Królewska Huta.
Każda z miejscowości ma swoją odrębną i bogatą historię, w której mieszały się wpływy polskie i niemieckie.
Królewska Huta, a w zasadzie Königshutte, powstała za czasów administracji pruskiej. W

1791 roku z inicjatywy niemieckiego hrabiego Fryderyka Redena zaczęła pracę kopalnia węgla "König" - "Król" (później przemianowana na "Barbarę-Chorzów"). W 1802 rozpoczęła działalność "Könnigshutte", czyli "Królewska Huta". To istniejąca do dzisiaj Huta Kościuszko.

Osada przemysłowa, bo tak nazywana była na początku Königshutte dynamicznie zaczęła się rozwijać w drugiej połowie XIX wieku. W 1868 roku na mocy aktu erekcyjnego króla pruskiego Wilhelma I uzyskała prawa miejskie. Wtedy włączono do niej okoliczne małe miejscowości. Miasto się rozbudowywało, zbudowano drogi i połączenia kolejowe z innymi śląskimi ośrodkami. W 1892 roku stanął tu okazały budynek Poczty, od 1894 roku po brukowanych, oświetlonych ulicach zaczęły kursować tramwaje, w 1901 oddano do użytku Hotel Redena. W 1905 roku w centrum Królewskiej Huty, przy obecnym pl. Powstańców wyrosła najpiękniejsza na Śląsku Hala Targowa. W 1922 roku Königshutte znalazła się w granicach państwa polskiego. Wtedy też miastu nadano polską nazwę Królewska Huta.

W latach dwudziestych wybudowano gmach Komunalnej Kasy Oszczędnościowej, Domu Ludowego, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, stadion Amatorskiego Klubu Sportowego i stadion Ruchu Chorzów. Przebudowany został też gmach obecnego Ratusza. Rok 1934 to czas zjednoczenia Królewskiej Huty z Chorzowem - wtedy gminą wiejską powiatu katowickiego i Nowymi Hajdukami - małą gminą powiatu świętochłowickiego.
Po połączeniu miasto zyskało historyczną nazwę Chorzów. Historycznie ważny dla miasta był również początek roku 1939. 1 kwietnia tego roku Sejm Śląski przyjął ustawę na mocy której Wielkie Hajduki (obecnie dzielnica Batory), dobrze rozwijająca się gmina miejska powiatu świętochłowickiego, położona w południowej części dzisiejszego miasta, zamieszkała przez 30 tysięcy ludzi, stała się integralną częścią Chorzowa.

Historia Wielkich Hajduk sięga XVII wieku. W 1627 pojawiły się bowiem pierwsze wzmianki o miejscowości, ale w zasadzie jej dzieje łączą się z uruchomieniem 2 września 1873 roku "Bismarckhutte" (obecnie Huta Batory). Gmina o tej nazwie powstała w 1903 roku z połączenia Górnych i Dolnych Hajduk. Kiedy po powstaniach śląskich znalazła się w granicach państwa polskiego przyjęła nazwę Wielkie Hajduki.

Kierunek rozwoju tej największej dzisiaj dzielnicy Chorzowa wytyczyła huta. To jej władze przyczyniły się do budowy domów, szpitala, kościoła. Pisząc o historii tej miejscowości nie można pominąć postaci błogosławionego ks. Józefa Czempiela, proboszcza parafii pw.

Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i budowniczego kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. To dzięki niemu w Hajdukach działało ponad trzydzieści towarzystw i bractw kościelnych, organizowano wykłady, kursy, przedstawienia teatralne, dni myśli społecznej, dni książki. Szczególną troską ks. Czempiel obejmował rodziny dotknięte nędzą i bezrobociem.

Połączenie Chorzowa i Wielkich Hajduk, jak podkreślają historycy, było korzystne dla obu stron. Chorzów dzięki Hucie Batory i Zakładom Chemicznym "Hajduki" wzbogacił swój potencjał i zyskał nowe tereny. To bardzo ważne, gdyż stutysięczne już wtedy miasto było przeludnione, pozbawione terenów do rozbudowy. Szczątkowe tereny rekreacyjne, zatłoczony dworzec kolejowy, brak przestrzeni - to wszystko powodowało, że Chorzów "zaczął się dusić". Stąd swoista ekspansja na okolice.

Dzisiaj dawne Wielkie Hajduki są największą dzielnicą Chorzowa. Nazwa Batory ma swoją genezę w nazwie huty. W latach trzydziestych "Bismarckhutte" musiała zmienić nazwę na taką, która z jednej strony zachowywała polski charakter, z drugiej nie powodowała rezygnacji ze znaku firmowego - litery "B" z koroną w godle. Nazwisko króla Stefana Batorego doskonale spełniało te warunki.